

castell, / la Pobla molt amagada, / Vimbodí en un forat, / la Bisbal, dalt d'una plana; «Au, *caragolins* de l'Albi, / veniu a ballar aquí / ---»; altres, en *AlcM*.

DOC. ANT.: *Albio* 1178 (Balari, 186); *Albi* 1179 (Cart. Poblet, 86), id. 1194, 1196, 1212, 1253 (Mas, N. H. xiii, 203; CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 479; Soldevila, *Hi. Cat.*, 274; Morera, *Tarr. Cri.* II, xvii). Però fora de les dues primeres, em fundo en cites sense context que no ens assegurin si va o no amb article; en canvi ho puc garantir en totes les següents, començant per la més antiga que he trobat, del nom: «--- l'Albi --- Montargull ---» 1174 (MiretS, *TempIH*, p. 153); «in ipso *Albio* 1177 (Cart. Poblet, 91); «rius Seth dividit Serboles et *Z'Albi*» 1192 (ib. 88); «termino de *Z'Albi*» 1192 (ib. 88); *Z'Albi* 1201 (ib. 89); «Castell del *Albi*» 1359 (*CoDoACA* XII, 41); «castrí del *Albi*» 1371 (Serra V., *Pinós Mipl.* I, 341).

ETIM. A priori es podia creure que ve del NP *Albius*, ja romà (Schulze, 119, 121, i fins pre-romà) i no estrany als nostres docs. antics: com afirma Mn. J. Segura, cedint a la seva idea fixa que tots els NLL són antroponímics (B. A. E. C. XII, 256), però això és innecessari i aquí ben improbable.

Més raonable pensar a identificar-lo amb el nom comú *albi* 'conca de líquids' (sovint reduït a *aubi* i fins *oubi* en l'ús local i pop.) però que també havia estat *albi*, ll. ALVĒUS; fins es podria argumentar a base del terme d'aquest poble, que en la seva part central és en una vall estreta i poc fonda per on baixa un riuet de poca aigua o sec; i en llatí s'aplica també a la mare d'un riu, però mai en català, ni pròpiament no és això romànic enlloc; ara bé tampoc l'Albi és un poble enclotat: recordem la cobla tòpica, que el caracteritza com lloc a gran descobert —en son castell— en contrast amb els veïns La Pobla de Cérvoles i Vimbodí en un forat. També això s'ha de descartar.

Tot ens fa creure que l'ètimon és igual al de la illustre ciutat occitana *Albi*, de nom igual i ja documentat en una munió de textos des de la més antiga E. Mitjana. No caldrà que ací argumentem de nou el que ja hem explicat a l'article de l'*Albagés*. Com ja anticipo allà, si bé es podria sostenir ben seriosament que el de l'*Albi* sigui un nom trasplantat del de la famosa capital llenguadociana, em sembla més probable que, com el de *Reus*, i altres que hem vist (*L'Albenque*, *Albesa*, *Manresa*, *Avinyó*) i que anirem veient, hi hagi simple repetició d'un mateix nom pre-romà, entre terres de substrat tan semblant. Aquí la nostra documentació, antiga, ja molt repetida abans del moment crucial de 1212 (que raonàvem allí), ja arran de la Reconquesta del muntanyam Prades-Montsant, acaba de fer inversemblant la idea del trasplantament.

L'ètimon pre-romà d'*Albi* (certament no cèltic, i potser tampoc sorotàptic sinó pre-indoeuropeu¹) tenia la forma ALBĪGI, ja documentada en fonts de l'Antiguitat,² com que és de creure que aquell mot terminava en -ī llarga (que no es pugui comprovar en vers era necessitat absoluta per l'estructura, incompatible amb un hexàmetre), l'evolució fonètica (amb *zi*-medial me-

tafònica) conduïa normalment a *álbii* > *álbi* en totes dues llengües.

No argumenti contra això l'incredul, ni a favor de l'apehlatiu ALVEUM, a base de l'ús del nostre *Albi* amb article. També ací hem de recordar que això sembla ser una passa o contagi que s'estengué quasi generalment en els noms de pobles de la comarca: *El Vilosell*, *l'Aleixar*, *La Granadella*, *l'Esplugu*, *els Olmells*, *l'Albagés*, *els Alamús*, *l'Albiol*, *el Morell*, *La Morera*, *Els Guiamets*, *La Secuita*, *Els Torms*, *El Perelló*, *El Soleràs* etc. En el cas de l'*Albi* seria també preferit per fugir de l'embaràs que davant vocal tònica causava el forçat hiatus que s'imposava per evitar confusions i desintelligència, en l'ús continu de «a *Albi*»; cosa que en els veïns parlars occitans conduí a aglutinacions com *ad Acs* (AQUIS) > *Dax* (ciutat landesa), *a-z-Ais* (de Provença) etc.; fins fóra concebible, en el cas present, alguna evolució mossàrab de *ad-Albi* amb la conservació de la *d* mossàrab (que ara, en català, és xocant).

És clar que també va existir i existeix localment en català, *albi* i *aubi* en el sentit de 'conca', 'baci', ll. ALVEUM (*DECat*, s. v. *obi*, VI, 12b54-56, 55a19 i n. 4; i especialment en toponímia menor resta p. ex. *la Font de l'Albi* a Xert 'obi, còm' xxviii, 31); *Els Aubiets* a la Vilella Baixa, Barranc d' (xiii, 86.11); veg. en *Albiol* l'altre diminutiu; *Pla de l'Aubi* a Cornudella (xii, 41.7).³ Però no hi ha cap raó per dubtar que hi hagi aquí un cas de mera i natural homonímia. En fi també tinc *Albi* de Xàbia, però en qualitat de NP (xxxiii, 88.11): en el qual ja no sabem si és post-toponímic d'una o altra cosa, o bé forma reduïda d'un *Albin* mossàrab amb reculada de l'accent per transmissió aràbiga.

¹ Geogràficament notem que ja no són lluny els ibèrics CARCASSO, *Beziers*, *Enserune*. En el sentit lexicomòrfic també tiren cap a Ibèria els casos coneguts del sufix -īgr: *Artigi* (Plini, Ptolemeu: Holder, I, 226.34), *Astigi*, *Olostigi*, *Olontigi* (*Top. Hesp.* I, 47-48).—² Cf. Longnon, *Atlas*, p. 144; Whatmough, *D. A. G.*, p. 83. Antiquat i inadmissible el judici de Holder I, 80 que vingui d'un *Albia*, cèltic o llatí (indocumentat tant en ll. com en oc. ant.), amb «g paràsita», el conegut subterfugi dels mals lingüistes. El que consta des de més antic és l'ètnic derivat *Albigensis*: «equites catafractarii *Albigenses*» en les *Notitiae Dignitatum* d'època imperial (Holder I, 80. 13) i *Albigenses* sovint en Gregori de Tours; però també *Albigi* en monedes merovingies o anteriors («*Albigi futur*» Holder 80.27) i en el Geògraf de Ravenna (Holder, *Supl.*); *Albigi* en altres fonts molt antigues, que no s'ha d'interpretar com un *Albigi*, declinat de *Albiga* (Whatmough erra). Per a tot lingüista i fonetista llevat d'aquests celtòmans, llecs en romanística, és evident que ni *ALBIGA ni *ALBIA no podien donar *Albi* en occità medieval, que és la forma en què ja es troba llavors aquest nom. En el derivat ALBĪGENSIS, i oc. ant. *Albigés/-egés*, la *z* o -g- no podia sorgir per art d'encantament. En aquest derivat, no havent-hi ja la -r metafonitzant,